

Cykelskådning i **Lettland & Estland**

12–28 maj 2023

Niklas Holmström

Här följer en redogörelse från en 17 dagar skådartripp på cykel genom Lettland och Estland. Minnen poppar ofrånkomligen upp till ytan och det känns onekligen som att cirkeln sakta sluter sig, som livet på hjul, så länge nyfikenheten och upptäckarglädjen sprudlar och gör livet levnadsvärt. Jag ska försöka lägga band på mig och hålla denna reseberättelse någorlunda kort, inte skriva sönder det upplevda utan kanske mer bjuda på en slags aptitretare, inte minst för egen del. Mersmak är bara förnamnet.

Varför Lettland och Estland?

När man sitter på svaret kan frågan tyckas obefogad men det är uppenbart att gemene man och kvinna bland Sveriges skådare överlag tycks vara ovetande om de baltiska ländernas storslagna natur och fantastiska fågelliv. Som dedikerad sträckskådare har jag varit med ett tag och drömde redan i slutet av 80-talet om att få skåda sjöfågelsträck från Kolkasrags, den Lettiska nordspetsen som skjuter ut i Östersjön och därmed bildar Rigabukten. På den tiden var Lettland liksom grannländerna Litauen och Estland ockuperat av Ryssland. Det var inte bara att åka dit och skåda fågel, utan man var tvungen att få en inbjudan från ett zoologiskt institutet företrädd av någon fågel-skådande forskare. Kontakt etablerades och 1990 erhöll jag och Ante en nödvändig inbjudan men av en rad olyckliga omständigheter blev besöket aldrig av. Året därpå var de baltiska staternas frigörelse ett faktum men det skulle dröja tjugo år innan det blev dags för undertecknad att uppleva sjöfågelsträcket på andra sidan Östersjön. I maj 2010 och 2011 upplevde undertecknad med goda vänner storslaget sjöfågelsträck i Estland. Pöösaspea, Virtsu och Ristna var de givna sträcklokalerna. Vad sägs om 86000 sjöorrar på en dag vid Hiiumaas västligaste spets Ristna? Och våra dagsummor för kustlabb (62) och småskrake (320) vid Ristna står sig än. Men vi fick aldrig uppleva något massivt sjöfågelsträck vid Virtsu eller Puhtu, de enda lokalerna i Baltikum där det vid några tillfällen noterats över miljonen sträckande sjöfåglar (90% svarta och alfågel) under en majdag. Sjöfågelsträck i all ära, men det är även storslagen och välbevarad natur och därtill ett fantastiskt fågelliv – inte minst individrikedom – som gör de baltiska länderna värda ett besök. Addera sedan enkelheten att ta sig dit, prisvärda boenden och god mat för en billig penning, trots kronans låga värdering mot euron i dagsläget.

Hösten 2021 blev jag tillfrågad av gode vännen och tillika långfärdscyklisten Per-Inge om jag ville hänga med och cykla längs kusten från Riga till Tallinn i augusti 2022. Kände

mig mätt på löp- och vandringsäventyr och tackade givetvis "Ja", särskilt som jag blivit med skön skräddarsydd MTB. Dock upphörde färjetrafiken mellan Sverige och Riga och vi tänkte aldrig så långt som att ta färjan till Ventspils och cykla längs kusten. Istället cyklade vi Estland runt på 11 dagar och 113 mil. Det var ett cykeläventyr med alla tänkbara ingredienser; kultur, mat, fåglar, natur och underbara grusvägar. Naturen och landskapet var lika fantastiskt som jag mindes det från de tidigare nämnda besöken. Antalsmässiga koncentrationer av flera fågelarter var sjukt imponerande, vilket kryddades med storkar efter skördetröskor, stäpp- och ängshök, mindre skrikörnar och mindre flug lite varstans. Där och då kände jag bara "Jag måste bara hit och cykelskåda i maj nästa år, när fåglarna sjunger!"

Mot slutet av 2022 tog planeringen av ett cykeläventyr i maj 2023 form. Rätt omgående var jag rätt klar med att jag ville inkludera Lettland, landet jag så länge drömt om men aldrig haft nöjet att besöka. Det fick bli cykling längs kusten från Ventspils norrut till Tallinn med option på några öar och avstickare österut i Lettland. Fann förvånande nog relativt få reserapporter från Lettland och den färskaste var signerad Erik Hirschfeld, en kort rapport från hans besök vid Kolkasrags 28/4-1/5 2022. En inspirerande aptitretare. Hittade ytterligare några läsvärda reserapporter som fick mig att sukta åt platser i Lettlands östra delar, mot ryska gränsen till, dock en avstickare på minst tre dagar.

Cykel – det ultimata transportmedlet

Varför cykel? Varför cykelskåda? Som ung cyklade man, alla cyklade, under den del av året som var fri från snö. Alla på gården cyklade. Som ung skådare och fältbiolog cyklade jag på Öland och Gotland samt i Falsterbo veckorna innan skolstart. Avlägsna skådarminnen fram till början av 2022, då jag drabbades av en euforisk nytändning, nyfunnen glädje till fågelskådning. Till detta en relativt ny och skön MTB. Detta ledde till ett smått fantastiskt och tillika fanatiskt

Cykeläventyret 12-28 maj i siffror

Lettland: 6 dagar och 66 mil
Estland: 11 dagar och 93 mil

Nätter i nät/tält: 11
Nätter på boende: 5

Fågelarter i Lettland: 154
Fågelarter i Estland: 173
Antal noterade fågelarter totalt: 182

Soliga dagar: 15
Halvmulna dagar med regnstänk: 2

Antal glassar: 44
Antal nya fyrar: 8

Fästring: 1
Punka: 0

fågelskådare på cykel kors och tvärs i Eskilstuna kommun och som redan nämnts, Estland runt. Totalt dryga 1000 cyklade mil med kikaren runt halsen 2022. Den stora upptäckten och tillika insikten 2022 var hur otroligt produktiv cykelskådningen var och är, framför allt under vår och försommar då fåglarna är så otroligt ljudliga. Man skådar med hörseln och man skådar konstant, det handlar inte, som med bil, transport mellan vedertagna fågellokaler. Detta faktum blir uppenbart när man lyssnar efter "nattsångare", vilka kan sitta lite varstans, tänk vaktlar, kornknarrar, kärr-

och busksångare. Nåväl, nu har jag avhandlat detta ämne, cykelskådningens produktivitet, i ett par publikationer, nu senast med artikeln *Cykelskåda – och upptäck mer* i årsboken *Det sörmäländska fågelåret 2022*. Undertiteln syftar som ni förstår på mer än bara fåglar. Cykelskådning har många värdefulla fördelar, miljö och kondition för att nämna ett par. Jag ser ingen som helst anledning att predika om detta här och nu som en annan cykelskådarpastor. Om ni orkar läsa denna reseberättelse till hälften och tar in tabellen nedan förstår ni varför cykelskådning är så fantastiskt.

	12/5	13/5	14/5	15/5	16/5	17/5	18/5	19/5	20/5	21/5	22/5	23/5	24/5	25/5	26/5	27/5	28/5
Mindre flugsnappare	5	19	17	4	4	3	10	4	9	15	7	4	12	15	5	7	2
Rosenfink	1	2	5	6	3	24	21	15	6	15	12	24	30	47		1	3
Brandkronad kungsfågel	6	2	1	1	1	3	4	1		1	2		1	1		1	
Gulhämpling	6	3	4	7		12	3							1			2
Svart rödstjärt	4	1	5	4		4		1	3		2	3		3			1
Sommargylling				3	1	3	4	1	1	1		3				1	
Vassångare	8		9	7	3	2	5					5					
Trastsångare	4		12	7	2	2	11		3		4	4	4	3			
Busksångare										1			2	2			2
Kärrsångare						3		1	1		1	2	3	2	2		1

Ett urval sjungande arter som räknades dedikerat under färden genom Lettland (12-17/5) och Estland med öar (18-28/5). De mediokra dagarna 26-27/5 beror på mindre lämplig biotop för flera av ovan listade arter på ön Naissaar.

Dag-för-dag i korthet

11 maj: Södertälje Syd-Nynäshamn, 63 km

Äventyret började redan på Eskilstunas tågstation. Sol från himmel blå. En snygg kvinna kom fram och började prata. Undrade vart jag skulle. Trevligt kvartssamtal. Tåget rullade in. Fick en kram och en puss på halsen innan vi skildes åt. Fortsättningen, en annan historia. Rullade av tåget i Södertälje Syd och cyklade vidare på småvägar mot Nynäshamn. Stannade till vid Café Rosenhill i Grödinge. Räckmacka och latte. En del motorcyklister som sig bör. En sjavig lirare med hund och familj släntrade förbi och slog sig ner för lunch. Se där, Micke Persbrandt. Kändisselfie inte min grej. Cyklade vidare. Trevlig kuperad cykelväg. Fågeltomt vid Styran. Tyvärr små kalhyggen här och där, som alltid nuförtiden, var man än cyklar i Sörmland. Och säkert resten av Sverige för den delen. Noterade en del sjungande fågel av de vanliga, tranor, några fiskgjusar och brunhökar.

Nådde utkanten av Nynäshamn. Minnen från förr. Torö och Landsort. Sträckskådaråren på Landsort 1978-1984. Nynäsligan. Den alltid genomgå skådaren Paul E fanns klart i minnesbanken. Drygt 40 år sedan jag senast träffade honom. Vad gör han idag tro? Som den utredare jag är till vardags fann jag snabbt det jag sökte. Men skulle jag verkligen maila honom och föreslå en fika? Jag visste inte ens när jag skulle vara i Nynäshamn. Saken fick bero. En annan gång kanske. Nåväl, närmade mig centrum och plötsligt en skylt åt höger: "Nynäshamns kyrkogård". Vad fan, vek av och cyklade in på kyrkogården. Såg ett par kvinnor i arbetarkläder. Stannade och frågade "Finns det någon Paul som jobbar här?" Den ena svarade: "Jodå, han gick precis ner till huset därnere" och pekade. Cyklade ner till huset. Stannade. Hörde röster inifrån en dörröppning. Snart kom två snubbar ut. Den ena närmade sig sakta och granskade mig och sa till slut "Men, vad fan, är det du Nicke?!" Det blev ett trivsamt glatt möte. Livshistoria avhandlades på en halvtimme. Och ni som känner mig vet att jag värderar de små ögonblicken i livet högt, ja, konsten att ta till vara på de små ögonblicken med stänk av spontanitet, de som man lätt går förbi för att man är någon annanstans i tankarna och blicken fäst i fjärran. Ja, även om det kan innebära att man blir misstänkt sol-och-vårad på en tågstation samma dag. En sparvhök flög över två åldrade men välbevarade skådare på en kyrkogård i Nynäshamn. Kram och farväl.

Tog en saffransglass från Lejonet & Björnen i hamnen innan jag begav mig till färjeterminalen i Norvik. Bordade färjan som skulle ta mig till Ventspils. Sen middag. Installerade mig i min egna hytt. Lugnt och tyst. Läste igenom några reserapporter från Lettland, bland annat ett par signerade Eskilstunaskådaren Nicke Helldorff och hans besök i Kolkasrags med omgivningarna i slutet av april 2006. Gick igenom rykande färsk info från Erik Hirschfeld, nyligen hemkommen från sitt skådarbesök vid Kolkasrags. Somnade med förväntansfullt pirr. Imorgon...

12 maj: Ventspils-Kolka, 110 km

Vaknade tidigt. Åt en rejäl frukostbuffé. Skönt med en liten stillsam färja och sansade människor. Ingen festbåt á la Baltic Queen. Mjukt böljande blått hav utanför. Rullade av färjan strax efter sju på fredag morgon. Så, ett nytt land

att uppleva. Blå himmel blues. Ventspils började vaknade. Både sjungande gulhämpling (+ flera flyktlockande fåglar) och svart röstjärt avnjöts efter bara någon kilometer på cykeln. Efter ett par felkörningar i stan var jag så på rätt väg, norrut mot Kolka, med sikten inställt på sjön Bišnieku ezers, dryga milen norr om Ventspils. En ren chansning från min sida. Redan innan sjön hade jag noterat den första sjungande mindre flugen, flera gulhämplingar och sjukt tätt med sjungande gärdsmyg, svarthätta, trädpip, bofink, lövgran- och grönsångare. Jag bestämde mig tidigt för att räkna sjungande grön- och gransångare. Satte två digitala räknare på cykelstyret. Mindre vanliga arter adderade jag på mobilen (använde bara eBird på lokaler).

Svängde av vid sjön Bišnieku ezers och cyklade runt sjön medurs på bred fin promenadstig. Ljuvlig cykling som bjöd på sjukt mycket sjungande fågel, av vilka kan nämnas vass-(8), trast-(4), grön-(26!) och gransångare (19), brandkronad (2), mindre flug (1) och gulhämpling (1). Inte mycket fågel i sjön även om det fanns flera plattformar som bjöd på bra span.

Hur att sammanfatta de återstående sju milen upp till Kolka med avstickare ner mot kusten för att bocka av fyrar? Snudd på himmelriket för en naturälskande fågelskådare! Tänk er att cykla på en smal lappad asfältväg kantad av sammanhängande skog av olika slag: kontinuitetskogar, svämskogar, tallhedar, myrar, blandskogar, alsumpskogar, ja, ni fattar. Sammanhängande och skiftande på vardera sidor! En omöjlig upplevelse i Sverige, även om du definierar virkesåkrar som skog. Och på dessa sju mil passerade typ tio bilar! Norrlandsfeeling. Jag har absolut ingenting emot asfältvägar, så länge jag slipper bilar i möjligaste mån. Fördelen med asfalt är att du färdas rätt tyst och kan därmed urskilja fåglarnas läten och sång mycket bättre jämfört med att cykla på grusbrusig grusväg. Mindre flug och grönsångare har så väldigt framträdande sång och hörs bra innan-under-efter-passage medan exempelvis brandkronad är lättare att missa trots högfrekvent slutkläm, fick oftast stanna och invänta en bekräftande sångstrof från någon misstänkt brandkronad.

Jag kommer för alltid minnas denna dag och den genuina glädje som färden upp till Kolka bjöd på. Sedan de ljuvliga skogsvägarna i Slitere nationalpark, Gotska Sandön feeling. Går inte att beskriva, måste upplevas IRL på cykel. Och så, till slut, Kolkasrags, Östersjöns egen variant på Skagen. Äntligen. Besökte det sjukt höga fågeltornet. Möttes av en matta av alfågelsång. Ute på det spegelblanka havet låg tusentals med alfåglar och en mindre andel sjöorrar, svärter och bergänder. Folktomt ute på själva udden. Avnjöt middag bestående av lettisk salami och potatismos i kvällssolen på Kolkasrags i sällskap av dvärgmåsar och kentor. Letade sedan upp en fin tältplats i skogen någon kilometer från udden.

Hur slutade räkningen av grön- och gransångare undrar ni kanske? Jo, räknarna summerade 172 sjungande grönsångare och 109 gransångare! Man kan bara spekulera i vad antalen hade blivit för gärdsmyg, trädpip, svarthätta, lövsångare och bofink om jag räknat även dem. Tresiffrigt utan tvekan. Vilken dag!

13 maj: Kolka runt-Slitere nationalpark, 89 km

Vaknade mitt i natten av en surrande nattskärna alldeles nära. Bad en bön om sångupphör. Blev bönhörd. Somnade om. Upp innan gryningen. Grötfrukost i den sagolika tallskogen. Kom till Kolkasrags vid soluppgången. Bleke. Visst, vackert, men jag kan det här väderläget alltför väl, vilket är lika med noll sjöfågelsträck. Mängder med alfågel och sjöorre låg ute på havet, några stor- och smålommar som passerade, mycket tättingar som snurrade liksom Hirschans nötskrikor, sparvhökar som visslade förbi, letade citronärta i gulärleflockarna på strandrevlarna. Ingen idé att stå där och nöta vid ett spegelblankt hav. Bestämde mig efter två timmar att istället cykla lite kors och tvärs på den stora breda "Kolkaudden".

Följde Hirschfelds tips och drog söderut till odlings- och kulturlandskapen kring Vidale. En kornknarr spelade från ett litet hygge och storkar spatserade på fälten. Ett hus ståtade med två besatta storkbon i sin trädgård, säkert många barn i det huset. Solig och het dag på grusvägarna. Drog till den lilla byn Mazirbe och affären där. Avnjöt glass, cola och fantastiskt goda små lokalt bakade smördegspiroger med tillhörande sång av svart rödstjärt.

Återupplevde flera fina skogstigar från gårdagen. Tog sedan en skogstig som korsade "Kolkaudden" åt ost. Det finns ett gytter av skogstigar på den gigantiska "udden", en del bommade men framkomliga på cykel, dock vilar all

skog på sandig grund, varför det ibland blev till att leda cykeln. Nåväl, på denna korsande skogsväg som mätte 14 km noterade jag 10 sjungande mindre flugsnappare (totalt 19 sjungande på hela dagen)! Två tjädrrar förgyllde. Sjukt mycket sjungande fågel, däribland trädlärkor, gökar, några göktytor och dubbeltrastar.

Fick mess från Teet Sirotkin med tips om höksångare, fältpip och mellanspett som setts i krokarna söderöver, men försent att vända om och lokalerna låg inte i linje med morgondagen.

Drog runt i byn Kolka. Flera gulhämplingar och svart rödstjärt. Besökte Kolkasrags på sena eftermiddagen. Lördag = mycket folk. En given attraktion för många letter. Spegelblankt hav. Inte mycket att skriva hem om. Vackert och avkopplande. La lite tid på att hitta en ny tältplats men det slutade ändå med samma fina som natten innan. Är detta på riktigt?

14 maj: Kolka-Engures ezers, 135 km

Ny gryning, nytt försök på Kolkasrags. Lugnt hav och en del tättingar som snurrade, både större och mindre korsnabb noterades. Ingen idé att lägga tid på Kolkasrags, drog tidigt söderut. En kort avstickare till plattformen i Evazu stavkrast med utsikt över Rigabukten. Sjukt mycket rastande sjöfågel ute i bukten. Gipkas lankas, ett träskområde parallellt med vägen bjöd på sjungande vassångare (4), mindre flug (1) och rosenfink (2). Efter Roja blev lummiga byar och områden med kulturlandskap mer frekven, vilket avspeglades i artsammansättningen. Sedan vidare mot Mersrags för att bocka av fyren där. Fortsatt lite bilar på vägen och sjukt mycket sjungande fågel. Första ägretterna noterades och en födosökande härfågel på en stor välklippt gräsmatta i Mersrags. Där stod jag och försökte digiscopa den granna fågeln när en rejäl kvinna kom gående, viftande med ljudlig lettyska. Shit! Härfågeln drog. Men hon var inte alls upprörd utan jag blev inbjuden att spana av kustlinjen från deras altan: ägretter, mindre strand, strandskator, gravänder och sjukt mycket gulärlor.

Nästa mål var den stora sjön Engures ezers. Började med fågeltornet i nordöstra änden. Noterade resans enda kungsfiskare i ån längs vägen dit. Medioker utdelning från tornet, ett par vass- och trastsångare. Hittade en bred fin skogstig längs med östra delen av sjön och som ledde i stort sett hela vägen till nästa fågeltorn. Otroligt läckra och vidsträckta strandmader med kväkande sjögröddor och området utanför tornet var läckert med klarvattenytor

Ytt stork

Härfågel

Syvä rödskjart

Kolkasrags med omgivningar, härfågeln är dock fotograferad i Mersrags

varvat med holmar och vassområden En skrattnåskoloni på säkert 1000 par, 100 par fisktärnor och däribland tre svarttärnor och uppskattningsvis 150 dvärgmåsar med 2K-fåglar i majoritet som drog omkring. Ägretter lite överallt, två flygande rödrommar, brushanespel, årtor, brunhökar, gulärlor och så mycket mer. Bestämde mig för att cykla runt sjön och stanna över natten för att uppleva en morgon vid sjön. Fortsatte på små skogsvägar och grusvägar runt till nordvästra delen till sen kväll. Så skönt. Ljum sommartemperatur och svagt fläktande vind. I vanlig ordning sanslöst med sjungande fågel under min färd runt sjön. Vad sägs om sjungande vass- (5), trast- (9), grön- (45), löv- (29) och gransångare (21), svarthätta (18), svartvit (22) och mindre flug (7) och alla skogsmesar. Detta enbart längs östra till sydvästra delen av sjön! Slog upp tältet i skymningsljus. Två morkullor spelade förbi medan en vassångare surrade på håll.

15 maj: Engures ezers-Lapmezceims, 99 km

Grötrfrukost och sjungande sommargylling. Himmel blå. Cyklade tillbaka ett par kilometer till byn Kulciems och dess fina omgivningar: flera sjungande rosenfinkar, storkar lite överallt, födosökande bläs- (52) och grågäss (33). Drog vidare på grusvägarna medurs runt sjön. Hann inte långt innan jag noterade tre personer som stod vid en lada och spanade i tubkikare mot några isolerade dungar bortåt sjön. Parkade hojen och knallade bort till dem. Visade sig vara fågelforskare som studerade flyttningsstrategier hos storkar. De både ring- och chipmärkte storkar. De berättade om två helt olika flyttningsstrategier för två olika storkpopulationer vid sjön; en flyttade mot England redan i juli/augusti medan den andra populationen startade flytten senare i oktober. Fågelvärlden är fascinerade och även storken visar sig bära på hemligheter. Länk till deras forskarrapport återfinns under "Reseapporter och litteratur". De frågade varifrån jag kom. "Sverige" blev mitt svar och ena killen log och sa "Congratulations". Jag måste sett ut som en av de holkar de bevakade, innan poletten trillade ner. Aha, Erovision contest, så Loreen vann.

Stannade till i Mersrags ännu en gång. Avnjöt mangoyoghurt och nybakade smördegspiroger ackompanjerad av gnisslande gulhämplingar och knastrande svarta rödstjartar. Cyklade till tornet och fältstationen i östra delen av sjön ännu en gång. Måndag och knappt en människa. Det bjöds på mycket fågel även denna dag, i stort sett samma arter och antal, bortsett från tolv årtor, två granna svartsnäppor, en småtärna och en sjungande halsbandsflugsnäppare längs stigen mellan tornet och fältstationen.

I Engure höll jag på att cykla förbi världens bästa fik, alltså vi snackar Gateau deluxe. Undertecknad var helt lyrisk och personalen kastade lite misstänksamma blickar åt min uppenbara entusiasm. Det blev en riktig latte och två nygräddade bakverk av olika slag. Om du åker genom Engure utan att stanna för en fika på Kukul är det att betrakta som en kriminell handling.

Noterade ytterligare två sjungande gyllingar på min färd mot Lapmezceims. Väderprognosen spådde regn kommande natt och skurar nästkommande dag. Läge för en dusch och ladda elektronisk utrustning. Bokade boende i Lapmezceims. Prisvärt. Lastade av all packning och tio minuter senare var jag i Kemeru nationalpark och sjösystemet Kanieris. Första fågeltornet bjöd inte på särskilt mycket fågel. På spänger till det andra tornet noterade jag vassångare och ett gråhakedoppingpar med ungar. Från tornet noterades flygande ägretter lite varstans och en ansamling på 80-90 ex, flera brunhökar, ett 90-tal födosökande dvärgmåsar, brunänder, gråhakedoppingar, fem trastsångare och så upptäckte jag ett gäng ånder som var uppe och snurrade, men vad fan... tog några sekunder innan jag fattade att det var rödhuvade dykänder, sex hanar och en hona! Kändes som om jag var förflyttad till Albufera på Mallis, inte minst för att den gigantiska vassjön också påminde om Albufera. Cool. De gick ner bortåt tornet på andra sidan sjön. Blev en cykeltur bort till det tredje tornet på andra sidan. Hittade inte de rödhuvade men det bjöds på årtor, bläsänder, brunänder och vassångare. En natt i vanlig säng, inställd på ofrivillig sovmorgon.

16 maj: Lapmezceims-Kalngale, 96, km

Soft morgon. Lite regnskurar till och från. Besökte sjösystemet Kanieris, som inte bjöd på några nyheter i fågelväg. Innan jag lämnade nationalparken vid Slokas ezeres noterades en stationär gråspett, sjungande sommargylling och brandkronad kungsfågel.

Eftersom jag spenderat en del tid på Kolkaudden och Engures enzures var det inte läge att cykla de 17 milen österut till det — enligt uppgift — magnifika fågelområdet i och kring sjön Lubns. Får vänta till nästa vår. Nåväl, denna dag får tyvärr betraktas som en transportdag genom ostadigt väder, ömsom sol ömsom regn. Riga är stort och det tog sin tid att cykla fram på stig och skogsvägar så långt och nära Riga det gick och sedan genom den stora staden i hektisk eftermiddagspuls. Mycket större stad än jag trott. Mycket folk och rätt pissiga cykelbanor. Valde att ta rygg på stadspendlare på elsparkcyklar, som folk höll undan för. Väl ute ur staden väntade resans obehagligaste vägsträcka. Regnet öste ner och jag cyklade längs en riktigt dålig väg med potthål lite varstans och ingen väggren att tala om samtidigt som tung trafik blåste på åt båda håll. På med reflexvästen. Visade sig att det var vägen för tradare till och från hamnen för fraktbåtar norr om Riga. Fick sällskap av en kille (Alexander) på cykel som jobbpendlade till och från Riga: "This is a dangerous road!"

Kändes som jag ägnat halva dagen till att ta mig in, genom och ut ur Riga, vilket nog var rätt nära sanningen. Sen avfärd en annan. Svängde av och ut ur Riga kommun. Hittade ett område med gles tallskog. En fin glänta fem minuter från vägen fick bli min plats för natten. Upp med tält och snabbt in med sovprylarna innan nästa regnskur. Lagade mat och somnade snabbt.

17 maj: Kalngale-Treimani (Estland), 146 km

Frisk morgon med ostadig inledning. Kom iväg snabbt. Mötte morgontrafiken in mot Riga. Morgonen började bra med en sjungande halsbandsflugnsnappare i Garciems efter fem cyklade kilometer och kort därefter även en sjungande sommargylling, utöver sedvanlig underbar ljudbild av sjungande fågel. Tog en fin skogsstig genom Piejkras dabas park. Ljuvlig tallskog med sjungande trädlärkor förbi en träsksjö med spelande enkelbeckasin. Tog ett fikastopp i Saulkrasti, byn vid havet där jag bland annat noterade hela sju sjungande gulhämplingar.

Efter lite mer än fyra mil valde jag i Ziemelblazma till ropen av en gråspett att ta av från den trafikerade kustvägen och istället avnjuta fina grusvägar i en lov inåt landet upp till Ainazi vid gränsen till Estland. Ljuvliga grusvägar av alla slag, från tvättbrädor till rättrullade strade bianches, genom vackert odlingslandskap i stekande sol. Roade mig med att räkna sjungande törnsångare (66) och näktergalar (18) mellan Ziemelblazma och Ainazi. Noterade de första sjungande kärrsångarna. Vita storkar sågs lite överallt liksom deras väldiga bon.

I Limbazi blev det kall cola och två glassar. Därefter en bit på stillsam ofrafikerad asfaltväg upp mot Pale. Vet att jag under dagen tänkte "Att cykla genom Lettland utan att se en enda mindre skrik känns ju sådär". En halvmil norr om Limbazi noterar jag en rova som hängde mot vinden över en dunge. Stannar. Wow! En gammal fin mindre skrik. Den kunde avnjutas i en kvart och jag lyckades till och med

få några halvkassa bilder genom tuben. Efter ytterligare några kilometer drog en ängshökhane på elegant manér förbi längs med vägen och kort därefter avnjöts en duett mellan två sommargyllingar.

I Ainazi möttes jag av råkor från en närliggande koloni. Bockade av fyren och korsade sedan gränsen och så var jag i Estland. Hm, kändes smått futtigt att bara spenderat sex dagar i Lettland. Men jag var ju även i Baltikum för att besöka flera sjöfågelsträcklokaler med hopp om åtminstone någon dag med schysst sträck, oddsen var väl inte de bästa med tanke på väderläget och bara med någon morgon på varje plats.

Dags att försöka hitta någon plats för övernattnig. Svårt. Hus här och där. Funderade på att ta in på ett pensionat i Ikla. Velade fram och tillbaka. Men bestämde mig för att cykla på en bit och se vad som bjöds. Tamejtusan om jag inte så småningom kom till ett stort avlångt fricampingområde längs vägen vid havet i Treimani, namnet smakade Italienskt. Estland bjuder tacknämligt på många sådana kostnadsfria campingområden med grillar, bänkar och bord och toaletter. Även om jag allra helst föredrar helt avskilda platser. Nå, bara två husbilar på det halvkilometerlånga området. Jag valde en plats vid havet i norra delen. Vinden låg på från väst. Slog upp tältet och satte på gasköket för en sen middag. Upp med tuben. Shit! Flock efter flock, långa band med sjöfågel drog norrut över havet. Så härligt! Intensivast under en timma (19-20) sedan ökade västvinden än mer och solen började gå ner. Totalt inräknades 2890 svärter, 576 sjöorrar och 320 alfåglar, en del bergänder och smålommar, ett par kustlabbar samt drygt 2000 rastande knipor. Vilken kväll! Lycklig över att jag inte tagit in på pensionatet. Tänk om jag ändå kommit ett par timmar tidigare, men hade jag stannat då? Nä, om "tänk om" blir ens mentala följeslagare, ja, då är man illa ute, olyckligt otacksam liksom. Nåväl, jag kollade väderprognosen och smidde planer i tältet, innan jag slutligen somnade med skön tillfredsställelse, alltså härliga band av svärter på näthinnan.

Mindre skrikörn

18 maj: Treimani-Puhtulaid, 180 km

Tidig morgon. Frisk västvind. Mediokert sträck över havet. Spridda flockar med dykänder men spännande med kustbundna små- (39) och storlommar (8) mot norr på en kvart, men att spana in i hård kylig västvind var ingen höjdare. Väderprognosen sa frisk västvind vridande till nordväst under dagen för att avta till nästkommande dag med svag sydvästan. Lät som väldigt gynnsamt läge för potentiellt sjöfågelsträck uppe vid Puhtu och Virtsu (vid sundet mot Muhu och Saaremaa). Ja, vad fasen, det var väl bara att göra en chansning och cykla de 15-16 milen upp till Puhtu med avstickare här och där. Ingen stress. Det fick ta den tid det skulle visa sig ta.

Första inplanerade stoppet var strandängarna i Häädemeeste och dit var det 17 km. Stannade till i Häädemeeste för några goa piroger och en kaffe. Fyra sjungande gulhämplingar i byn liksom ett par härmsångare och en rosenfink. De betade strandängarna med vassruggar längs ån var väldigt givande med rödspovar och rödbenor, gott om ägretter, ptjینگande skäggmesar, sjungande trast- och vassångare. Hörde ett strävt läte från strandängarna. Har för vana att kolla alla strävt lockande gulärlor, så även denna gång. Och döm om min underbara pulshöjande förvåning när jag ser ett citronärlepar trippa fram i vackert medljus några meter från stigen. Upp med tuben och försöka få några foton på paret. Inte nog med det så hör jag en rödstrupig piplärka, vilken kommer flygande och går ner längre bort. Fan vad nice! Enligt boken *Birding Estonia* ska citronärle finnas i våtmarksområdet norr om Pärnu. Men vi vet ju alla att det man läser i en bok eller reserapport är en sak men att sedan hitta lite ovanligare häckfåglar är en annan. Och jag vet hur stort området norr om Pärnu är och att hitta en citronärle där är bokstavligt som att försöka hitta en nål i en höstack. Med tanke på att jag hade för avsikt att cykla en lång väg till Puhtu var det inte tal om att lägga en halv dag på citronärleletning. Och visst tusan är det så mycket roligare att få upptäcka en ovanlig art på en oväntad plats än att leta på en plats med förväntningar. Kan man få bättre boost inför en lång dag på cykeln?

Efter ytterligare 17 km på relativt trafikerad väg var det dags att ta av ned mot kusten och de gamla igenvuxna fiskdammarna i Pikla. De var väl OK med vad man kunde förvänta sig men det var ändå vidderna norrut med betade strandängar med lite dungar här och där. Ett område som man genast känner igen som mycket giftig, det väl säga ett landskap med hög fågelpotential. Häckande rödspovar var behållningen. Sedan rullade det bara på och efter Pärnu var det bara välkända cykelvägar och områden. Inga exceptionella fågelobsar, utan det gamla vanliga; någon vass- och trastsångare här och rosenfink och mindre flug där samt kul med totalt fyra sjungande sommargyllingar.

Den tre mil långa cyklingen på fina grusvägar och smala gamla asfaltvägar efter Pärnu är bara så ljuvlig och jag hade verkligen längtat efter just den sträckan. Bara så fin cykling genom vackert landskap, som en bortglömd lantlig del av världen, av Estland. Inga bilar.

En ängshökhane, en ropande gråspett, 20-tal backsvalar och elva förbiflygande rödspovar på kvällen vid Puhtu. Och vem kunde tro att det skulle dröja en vecka tills jag hörde sjungande gulhämpling igen. Hittade en mindre bra tältplats vid Puhtu när solen sjönk bakom horisonten.

Citronärle, hane

Citronärle, hona

Rödspöv

Vit stork

19 maj: Puhtulaid-Haapsalu, 108 km

Krispig morgon. Kondens i tältet och frost utanför. Märklig kombination. Och så, förstås, spegelblankt hav. Jag tycks ha något otalt med sträckskådargudarna. Packade ihop prylarna medan gröten sjöd. Solen steg. En sommargylling flöjtade från lövskogarna i naturreservatet Puhtu-Laelatu medan morgonkaffet avnjöts. Sedan ut till stenudden i naturreservatet för att kolla om det trots allt kanske var någon aktivitet över havet. Men icke. Stendött. Njöt istället av reservatets otroligt fina och speciella lövskog, en ovanlig typ av skog berättade en estnisk skådare för mig nästkommande dag. Sommargyllingen flöjtade på, ett par sjungande mindre flug och en brandkronad förgyllde.

Rullade vidare mot nationalparken Matsalu, den jättelika viken som skär in i landet ett par tre mil och omgärdas av fantastiska omgivningar, där vidsträckta betade strandängar dominerar med inslag av lövskogslundar (salu=lund). Strax norr om Virtsu räknade jag till över 90 ägretthägrar i en vidsträckt havsvik. Vek av från huvudvägen för att avnjuta slingrande bilfria grusvägar längs södra delen av Matsalu. Sjungande rosenfinkar lite varstans, en gracil ängshökhane gled fram över vidsträckta maskrosfält och en kornknarr bjöd på raspigt spel. Behållningen var grusvägarna och landskapet. Det märkliga fågeltornet i Keemu bjöd inte på så himla mycket utöver en del simänder av en handfull arter och mycket sjöfågel på håll i den yttre delen av viken. Sju havsörnar och några brunhökar. Det är sjuka avstånd och 60-70% av all sjöfågel i yttre delen av viken förblev obestämde. Träffade ett gäng fåordiga skådare. Finsk brytning och stajpinnar sa väl sitt.

Tyvärr finns det inga fina småvägar runt själva viken utan man måste ut på huvudleden, som är vältrafikerad, särskilt när färjan från Muhu (ön mellan fastlandet och Saaremaa) anländer i Virtsu, men som erbjuder väl tilltagen väggren. Det blev två glasstopp i den stekande solen innan det var dags att svänga av på den mindre trafikerade vägen mot Haapsalu. Valde att skippa fågeltornet i Haeska och det fågelrika området där: B2B, motljus, värmedaller och eftermiddag. Hade en plan som involverade ett besök till tornet nästkommande dag. För hur skulle det se ut om jag erkände att det var den magnifika bananglassen i Röude som drog. Estland är ett underbart glassland med många olika glassmärken och varje affär har sitt sortiment. Under cykeläventyret i augusti 2022 letade vi efter den välsmakande bananglassen i flera dagar innan Per-Inge slutligen hittade den i en anonym grå affär i Röude. Och lyckligtvis hade de den även i år. Jag köpte två. Man vet aldrig när man får en igen. Trampade sedan vidare mot Haapsalu där jag spontanbokat boende samma dag. Hittade en biltvätt i utkanten och kunde rengöra cykeln ordentligt efter en vecka på grusvägar och sandiga stigar. Boendet var fantastiskt. Prisvärt och mysigt. God mat. Ägaren själv drog iväg på cykeläventyr då och då. Soft innergård och sjungande svart rödstjärt utanför mitt fönster. Skrev en halvtidsrapport för härliga FB-gruppen "Långfärdscyckling". Svala lakan...

20 maj: Haapsalu-Matsalu-Vormsi, 90 km

Vaknade till blå himmel och knaster á la svart rödstjärt. Sovmorgon. Magnifik frukost i morgonsolen på gården. Ingick i priset. Sedan blev det 16 km transportcyckling

Sträckskådarudden i Puhtu

tillbaka till avtagsvägen ner mot fågeltornet i Haeska på Matsaluvikens norra strand. Noterade några rapphöns längs vägen. I tornet träffade jag ett par estniska skådare som guidade några danska dito. De hade noterat min citronärlerobs på eBird, men enbart sett honan dagen efter. Den ena esten var lite uppgiven över det permanenta högtrycket som ju oftast innebär dåligt sjöfågelsträck och dessutom få rastande vidare i Matsaluviken. De drog snart vidare. Jag spanade av vidderna. Spelande kärrsnäppor, en del tringor, en rödspov, sex mosnäppor, tioalet kustpipare, småtärnor och ett gäng ägretthägrar är värda att nämna. Ett trevligt skådarpar från Skottland dök upp i tornet. De skulle skåda runt i Estland under två veckor. Önskade dem lycka till och drog vidare på fina grusvägar som jag cyklade på i augusti året innan. Österut mot havet och den utskjutande udden Puise, som bjöd på ängshök, skärfläckor, sommargylling, sjungande blåhake, skräntärnor, vitkindade gäss, rapphöns och givetvis en handfull sjungande rosenfinkar och mindre flug samt ett par svarta rödstjärtar. Spelande storspov vid Pögari-Sassi. Styrde sedan kosan norrut mot Rohuküla för att ta färjan över till ön Vormsi. Fina småvägar upp till färjeläget där tre trastsångare sjöng i några intilliggande dammar. Stekhett.

Färjan över till Vormsi tog 45 minuter och kostade 12 Euro t&r. Spännande. Jag har varit på de tre största öarna, Saaremaa, Muhu och Hiiumaa, men aldrig på Vormsi, Estlands fjärde största ö. Gammal svensksbygd med svenska bynamn och historiska skyltar som minner om gången tid. Cyklade till ostspetsen. Tänkte mig lite kvällsspan i sundet mot fastlandet och kanske hitta en bra övernattningsplats. Drog spridda flockar med dykänder och några smålommar, men överdjävulskt med mygg. Jag hade inget myggmedel. Lite nära hus för övernattning. Kunde inte vara kvar. Drog vidare på den smala övägen norröver och moturs. Gott om sjungande fågel i kvällningen, bland annat tre mindre flug. Hittade till slut en nyslagen äng en bit från vägen. Gillar inte att tälta på ängar, blir alltid dagg och kondens.

21 maj: Vormsi-Tahkuna (Hiiumaa), 104 km

Vaknade tidigt och fixade grötfrukost. Dagg, men ingen kondens då jag haft hela absiden öppen. Smart amerikansk tältkonstruktion. Blå himmel. Flötande sommargylling. Nästan så att man skulle vilja säga att varje morgon är den andra lika. Inte riktigt, men närapå. Kaffe och gylling.

Söndag morgon. Inte en människa ute. Bara jag och sångglada fåglar. Så ljuvligt att uppleva Vormsi på smal slingrande asfaltväg genom ett skiftande landskap. Småbyarna med gårsgårdar och gråpatinerade bodar gav upphov till bilder från somrarna uppe hos mormor i Moskosel. Det vilade något gammalt och norrländskt över Vormsi. Men lövskogarna, de sumpiga alskogarna i ost och de mer högstammiga och lundlika lövskogarna på södra delen skvallrade om att så inte var fallet. Luftiga tallskogar och fuktiga granskog med inslag av löv i norr. Jag njöt för fullt och det dröjde 2 1/2 timma innan jag mötte första människan, i en bil. Det bor ungefär 250 personer på ön och det finns ingen affär där. Jag roade mig med att räkna de flesta fågelarter som sjöng under min 45 km långa tur runt hela ön fram till att färjan skulle ta mig tillbaka till fastlandet klockan 13:05. En minnesvärd tur som bland annat bjöd på sjungande arter såsom mindre flug (14), gran- (42), grön- (21), härm- (11) och kärrsångare (1), trädlärika (4), kungsfågel (9), brandkronad (1), gärdsmyg (14), näktergal (7), gök, (5), göktyta (4) och rosenfink (13). I Diby satt resans första busksångare och sjöng. På öns södra del sjöng resans enda rödvingetrast och kort därefter kunde jag njuta av resans tredje sjungande halsbandsflugsappare, som visade upp sig fint. Givetvis bjöds det på så mycket mer i fågelväg. Ultimat cykelupplevelse! Lät ögonen insupa landskapet och naturen medan skådningen skedde simultant via hörseln. Ultimat kombination.

Kom till hamnen en kvart innan färjeavgång. Noterade då den långa smala landtungan med enbuskar som sköt ut från ön. Attans att jag inte kollat kartan mer i detalj. Gick tydligen en bred stig ända ut till spetsen. Nåja, en annan gång och snart befann jag mig på ett soligt däck med en glasstrut i handen.

Tillbaka i Rohuküla. Köpte biljett till färjan över till Hiiumaa, 7 Euro t&r. Vältajmat. Behövde bara vänta i 40 minuter innan jag kunde borda den betydligt större färjan över till Estlands näst största ö. Besökte ön i maj 2010 och 2011 men då bar det alltid av direkt till den västligaste punkten Ristna för några dagars dedikerad sträckskådning. Nu hade jag ett annat mål med mitt besök; fyren på öns nordspets, Tahkuna. Enligt fyrgurun Magnus Rietz är fyren i Tahkuna den okrönte drottning bland Östersjöns alla fyror. Att området sedan är spännande ur fågelsynpunkt, dels beroende på läget men också ett stort område med gammal fin kontinuitetskog, ingav förväntningar. Och nog borde det väl kunna dra förbi en del sjöfågel där vid fyren?

Överfärden tog en timma och en kvart. Färjan hade en grym bufférestaurang där man betalade för vikten mat. Plötsligt kände jag att jag var i behov av ett rejält skrovsmål, så min fullastade talrik vägde in på kilot. Utsökt mat som slank ner utan att jag ens blev proppmätt. Slukhåll.

Rullade av färjan och drog snabbt iväg på mestadels fina små vägar längs nordkusten till fyren i Tahkuna. Gjorde halvvägs en avstickare till en udde som såg spännande ut.

Väl där såg jag en vit ståtlig fyr i fjärran mot Vormsi till. Vad kunde det vara för en fyr tro? Kollade riktning och öar. Men vad fan, den står ju på Vormsis västra del! Kollade min fyrlista, som jag givetvis inte kollat på ett tag: "Saxby fyr på Vormsi, 23 meter hög, byggd 1871. Fina sandstränder" Shit! Jag hade bara haft Tahkuna för ögonen. Jaha, ännu en anledning att åter besöka Vormsi.

Kom fram till Tahkuna på kvällen och fyren badade i varmt släpljus. Skön sommartemperatur, svagt fläktande vind och stilla hav, vad annat var att vänta när sjöfågelsträck önskas. Spelande mindre strand och garvande gravänder. Drog lite sjöorre och alfågel ute över havet liksom några spridda smålommar, mmm..., kanske en morgon med sjöfågelsträck...

Blev selfiesession med den okrönte drottningen och resultatet pryder omslaget till denna reserapport. Sedan var det bara att leta upp en övernattningsplats. Hittade en i den fina glesa tallskogen några hundra meter från fyren. Fältsippor överallt och precis som på Vormsi en jävla massa mygg. Snabbt upp med nättältet.

22 maj: Tahkuna-Haapsalu, 88 km

Visst vaknade jag även denna morgon. Och visst låg havet spegelblankt. Och visst väntade myggen på mig. Allt var som vanligt. Dock en del fågel som drog förbi högt över tältet; dubbeltrastar, bo- och bergfink, grönsiskor, större och mindre korsnäbbar, förmodligen sträckrörelser över nordudden. Inga rörelser över havet dock. Packade ihop och cyklade västerut på fina skogsvägar genom den likaledes fantastiska skogen som verkade täcka hela den nordliga "udden". Kolkafeeling. Fyra sjungande mindre flug och två brandkronade noterades liksom några kuttrande orrar som ljudkuliss.

Stannade till i Kärdla. Ljum vardagsmorgon. Handlade fika, yoghurt och glass på torget. Slog mig ned på en bänk och betraktade människor. Sedan bar det av mot sydost och fågelsjöarna vid Käina. Hittade den berömda bananglassen i Käina och när jag svängde in på en grusväg studsade en mård fram över vägen, sedan lite obeslutsamt fram och tillbaka. Log brett. De ser alltid lustiga ut när de färdas på marken. Yviga och vackra.

Fina fågeltorn vid sjöarna men inget som stack ut fågelmässigt. Ett par rödspovar, tiotal skärfläckor, 50-tal ägretter, en hel del änder och gäss, några stora skarvkolonier och ett tiotal hungriga havsörnar, näktergalar och sjungande rosenfinkar. Väldigt fina områden som vid rätt väderläge och säsong borde bjuda på en hel del spännande rastare, särskilt som sjöarna och de vida ängarna ligger alldeles invid kusten.

Dags att tänka på refrängen och bege sig till färjeläget i Heltermaa och ta färjan tillbaka till fastlandet. Kom lagom till avgång. Fyllde på depåerna i bufférestaurangen. Passade på att messa några vänner och slumrade sedan till. Bokade nytt boende i Haapsalu. Tog den fina gamla banvallen från Rohuküla in till Haapsalu, den jag upptäckte på cykeläventyret året innan. Noterade givetvis några sjungande mindre flug. Boendet låg centralt och var i toppklass, under femhundra spann. Lågsäsong. Strosade runt lite på stan som en vanlig man. Noterade två sjungande svarta rödstjärtar. Hittade min andra favorit, mangostruten, ny för 2023. Softade på takterrassen.

Vy från tornet i Käina (Hiiumaa)

Vy från tornet vid Saunja laht

Gamla banvallen till Haapsalu

Vormsi svenskbygd

Fältsippor

Ljuv grusväg på Hiiumaa

Vy från den fantastiska kustvägen norr om Pärnu

Treimani

23 maj: Haapsalu-Pöösaspea, 98 km

Drog iväg hyfsat tidigt och försökte hitta avstickare ner till Haapsalviken norr om Haapsalu. Hittade en som bjöd på bra span över vasshavet, några havsörnar, brunhökar och rosenfinkar. Nästa avstickare på smal stig ner till tornet med överblick utöver Saunja laht: vass- och trastsångare, mycket ägretthäger och ännu fler gråhäger, brunhökar svävade fram medan ett tiotal 2K dvärgmåsar jagade insekter, rosenfink och skäggmes adderades till dagslistan. Trevligt torn med bra läge och span bortåt Haapsalviken och även Sutlepa-området i nordväst.

Cyklade vidare. Knappt någon trafik. Denna sträcka vidare upp till Pöösaspea är otroligt vacker när man väl lämnar huvudvägen. Och för att nå fågelsjön Sutlepa meri får man cykla i en lov och sedan mer eller mindre samma väg tillbaka när man ska vidare norrut. Nå, jag hade inga tider att passa och trots denna avstickare på ett par mil skulle distansen för dagen ändå bli rätt lagom.

Hade jag inte varit skådare utan bara älskat cykelturer i största allmänhet, cykla längs fina småvägar kantade av alla tänkbara naturtyper, som ju Lettland och Estland bjuder på, ja, då hade jag ändå erfarit en slags salighet och genuin glädje. Fåglarna är en fantastisk bonus och de är samtidigt en stor del av orsaken till cykeläventyret eller snarare alla besök i dessa länders hörn och avkrokar. Jag tackar fåglarna och mina ben för allt det jag får uppleva på cykeln. Tankarna skingras och jag hör ett obekant läte någonstans ovanför mig (jag har hört det förut men glömt det). Spanade uppåt i det blå. Till slut hittade jag två havsörnar, men det var inte de som lät. Strax intill dem låg en mindre skrikörn. Cool. Där låg de och skruvade ett tag innan skrikörnen släppte termiken och gled norrut. Jag själv fortsatte söderut med sikte på Sutlepa meri.

Noterade två makaonfjärilar längs vägen, totalt tre flöjtande sommargyllingar och så en sjungande ortolansparv. Den satt i toppen av en gran nära en gård. Grann. Så härligt att höra dess sång, flera år sedan senast. Kom så till Sutlepa och kände igen mig från besöket 2010. Där finns två torn men Saare-tornet är helt omgärdat av uppvuxna träd och noll sikt samt ett jäkla liv från en koloni med både ägretter och gråhäger. Fortsatte till det andra tornet. Bra span därifrån över vasshavet och en stor del andel klarvattenyta. Gråhakedoppingar, brunänder, rördrom, vattenrall, vass- och trastsångare, svarttärnor och dvärgmåsar. Skytteltrafik på ägretthäger, noterade säkert 150 fåglar. Väldigt trevligt och givande. Blev där en timma. Stannade vid en affär och köpte glass.

Drog sedan norrut på fina småvägar mot Pöösaspea. Noterade inget märkvärdigt i fågelväg. Törnsångare och rosenfinkar lite här och där. Affären i Dirhami hade precis stängt när jag kom fram men toaletterna i hamnen var öppna så jag kunde fylla på fyra liter vatten, för middag och frukost. Hittade efter en del rekande en fin tältplats i strandskogen mellan Dirhami och Pöösaspea. Det har byggts en hel del i området på tio år och ute på Pöösaspea är det campingförbud. Nå, det var bara en kvart på fin skogsväg ut till sträckskådarudden via Spithami.

24 maj: Pöösaspea-Pakri (Paldiski), 89 km

Vaknade något sent och jag var inte vid sträckskådarudden Pöösaspea förrän vid 7-rycket. Svag sydvästvind och klarblå himmel. Inget höjdarsträck men är man svältfödd på sjöfågelsträck gläds man åt spridda småflockar av smålom (36), storlom (4), sjöorre (156), svärta (11), alfågel (367) och fyra nordsträckande rosenfinkar. I "sundet" mellan udden och Osmussaar (Odenholm) låg nära tusen sjöorre och femsekhundra ejdrar, 90% gudingar. Lämnade udden efter 2 1/2 timmas medioker men trivsam sträckbevakning.

Sedan tog 45 km fantastisk cykling vid på alla tänkbara underlag genom fantastisk natur österut längs kusten. Började bra med två sjungande busksångare i Spithami. Tyvärr är det inte möjligt att cykla längs hela kusten och vidare ner till Padise, såvida man inte väljer att cykla på stranden. Cyklade en stor del av denna sträcka i augusti 2022 och ville absolut inte missa den även om det innebar att leda cykeln genom sanddyner och strandråg. Låtsades ett tag att jag var på Gotska Sandön. Underbara skogsstigar och grusvägar genom två naturreservat med ljuvlig gammal luftig tallskog. Stannade till vid ett torn intill ett myraktigt område men som inte bjöd på mycket i fågelväg. Passerade på en läcker kalkstensskifferstig längs kusten som gav associationer till norra Öland. Några dammar innanför bjöd givetvis på sjungande trastsångare, årtar och en del annat. Skådade med hörsel och njöt till fullo av den kustnära sträckan, sagolika skogar varvat med öppet kulturlandskap.

Efterföljande sträcka ner till Padise blev lite av en transport, en glass, sjungande rosenfinkar, bivråk och raphöns. I Padise noterades crexande kornknarr och en gracilt framsvävande ängshökane.

Tog av mot Paldiski efter ännu en glass. Åt middag på fina Peetri Toll. Paldiski är speciellt. Var helt stängt fram till Estlands självständighet. Många ryssar från militärtiden är kvar. Cyklade i kvällen ut till läckra Pakri. Den fina cykelbanan kantades av fantastiska ängar med mosippor. Jag har aldrig i hela mitt liv sett så mycket mosippor. Tänk vad mycket i naturen det finns att förundras över. Glädjas åt. Synd bara att vi inte är kapabla att vårda den bättre, vi är ju en del av den. Otroligt fina marker med klar raritetspotential på våren, ett naturligt avstamp och "uppsamlingsplats" för nordsträckare. Fullt av sjungande fågel, inte minst rosenfinkar. Noterade en makaonfjäril.

Magnus Rietz må hålla fyren i Tahkuna högt men jag tycker nog att fyren på den höga nordudden (Pakri) med sina hisnande stup är ett strå vassare. Med lite uppträskning och färg skulle detta vara en mycket ståtlig dam som tronar på en dramatiskt vacker plats. Fanns ett rum ledigt i boendet vid fyren, men nä, det var en fin kväll. Valde att vänta ut besökarna i området innan jag slog upp

tältet, avses nära stupen sydost om fyren. Havet låg blankt. Sjukt mycket mygg. Inte kom jag ihåg att köpa myggmedel i Paldiski heller. I-landsproblem. Låg snart och njöt med myggen frenetiskt surrande på andra sidan nätet. En morkulla drog över och en nattskärra spontansurrade. Inte nattskärrebiotop direkt men bekräftar teorin om uddens potential som "uppsamlingsplats".

Pakri, norr om Paldiski

25 maj: Pakri (Paldiski)-Pirita (Tallinn), 93 km

Gråmulen morgon. Tack. Lite trött på stekande sol och hetta. Skönt men slitsamt. Variation förnöjer. Cyklade kors och tvärs på Pakri-udden. Noterade flera sjungande mindre flug, 13 sjungande rosenfinkar (totalt 47 under hela dagen) och flera backsvalar i branterna.

Blev rätt mycket transportcykling på asfalt med den feta vita fyren uppe på platån av Suurupi-halvön som mål men innan dess avnjöt jag glass och de läckra vattenfallen i vilda västern klingande byn Keila-Joa. Där hördes även en gråspett. Duggregnade till och från. Ibland en rejäl skur. Välkommet. Sedan fin cykelbana hela vägen in mot Tallinn och innan jag nådde dit noterades förutom en massa sjungande rosenfinkar även många mindre flug, en brandkronad och hela 26 sjungande härmsångare.

Siktade in mig på strandpromenaden och den vidsträckta parken i området Merimetsa längs bukten i sydvästra delen av Tallinn. Bra minnen från förra årets cykeltur då vi även badade där. Finns även ett stort fågeltorn med vidsträckt utsikt över bukten intill själva cykel- och promenadstråket. Så stadsnära och ändå så produktivt: ägretthägrar, trast- (1), busk- (2), kärr- (2), säv- (8) och härmsångare (4), mindre flug (1), rosenfink (6) och pungmes (1).

Besökte även Paljassaare, nordvästra udden i Tallinn, fågelområde med fågeltorn samt lämningar från Sovjettiden. Inget anmärkningsvärt av estniska mått mätt noterades. Sedan var det bara att cykla igenom Tallinn, rätt mycket snabbare och trevligare jämfört med Riga. Hörde ett par sjungande svarta rödstjärtar. Fortsatte på cykelbanan norrut längs med kusten tills jag kom till Pirita

där jag bokat ett prisvärt sista-minuten-rum på ett rätt lyxigt hotell precis vid stranden. Bäst av allt (och anledning till valet) var att hotellet låg fem minuter från den lilla hamnen varifrån båten "Monica" avgår till ön Naissaar. Ställde cykeln i lobbyn, lassade in prylarna på rummet och tog en promenad till affären. Inhandlade mat och diverse godsaker. Hade kök på rummet. Latte på vägen tillbaka och plötsligt hör jag ett välbekant frenetiskt gnisslande: gulhämpling. En vecka hade passerat sedan jag senast hörde en sjungande i Töstamaa. Den kanske inte är lika vanlig i Estland som i Lettland trots till synes lämplig biotop. Nåväl, softade på hotellets fik med vy utöver strand och hav. Än var inte äventyret över.

26-27 maj: Naissaar, 54 km

Sovmorgon. Båten till Naissaar skulle avgå först klockan 10. Hade bokat båtresan hemifrån några månader tidigare. Rullade bort till hamnen med 20 minuters marginal. Visade sig att den långa turistbåten "Monica" hade problem så båtbolaget hade ordnat fram en annan mindre båt som ersättare. Båttrafiken (inte för bilar) mellan Pirita och Naissaar är säsongsbetonad (maj-augusti) och antalet permanentboende på ön uppgår till max 20 personer. Naissaar är den femte största ön i Estland och en ö med många namn, från det äldsta Terra Feminarium till det svenska Nargö eller bara Nargen. Liksom de övriga större öarna i Estland har även Naissaar en gång i tiden attraherat svenska bosättare men ön har också ett strategiskt läge, vilket tyvärr bidragit till att ön ockuperats av diverse krigsmakter genom århundraden. Det finns från de senaste världskrigen en hel del kvarlämningar, inte minst den smalspåriga järnvägen där ammunition fraktades. Ön är föremål för ett stort projekt vid namn Nargen Nord som löper till och med 2026, där ett av delmålen är att restaurera järnvägen. Besök gärna [Nargen Nords hemsida](#).

Väderprognosen sa växlande molnighet och ökande vind till frisk från väst. Vi var åtta passagerare på denna fredagstur. Hittade en läplats ute på däck. Båten puttrade på och vi nådde Naissaar efter 1 1/2 timma. Hamnen låg i lä på ostsidan och solen värmdde. Äntligen här!

Mot ön Naissaar

Gav av mig av norrut på sandig skogsväg. Doft av tall. Ingen asfalt på denna ö. Ljuvligt tyst, beträffande mänskliga ljud. Vinden susade i trädskronorna. Avnjöt den fina fyren och frisk västan på nordudden. Hm, är det inte bleke och stendött är det hård västan och lika dött. Ytterligheterna. Jag tog mig fram ömsom på fina jordiga småvägar ömsom på smala kuperade stigar där det stundtals blev att leda cykeln längs öns västra del. Besökte flera mäktiga bunkrar och kanonfästen och Nargen Nord hade satt upp intressanta installationer med historieber beskrivningar. Träffade en est som var med på båten ut. Han guidade en grupp besökare. Trevlig snubbe med många strängar på sin lyra och som varit uppe på Kebenekaise. Han berättade en del om Estlands historia och att hans första 16 år var under Rysslands ockupation och att ryssarna sopade sandstränderna längs Tallinns kust varje kväll för att förvissa sig om att ingen försökt lämna landet och lämnat spår i sanden. Svårt att förstå sig. Och jag kan någonstans förstå hatet. Jag har kollegor från Estland. De berättar historier. Det sitter djupt.

Men Naissaar... vilken ljuvlig ö. Vilken underbar avslutning på ett fantastisk fint och avkopplande cykeläventyr. Jag har associerat till Gotska Sandön ett par gånger i denna reserapport men här på Naissaar passar associationen väldigt väl, inte minst när det kommer till tystnad och sand med frasigt moss- och lavtäck. Testade i stort sett alla skogsvägar och stigar på ön under dygnet jag var där. Här och där ruiner från hus och mindre palats som naturen tagit över. Högsta punkten är 27 m.ö.h, en bit kvar till Gotska Sandöns 42. Visst var det en hel del fågel på ön och värt att nämnas är – i vanlig ordning – många sjungande mindre flug, sommargylling, kärrensångare, brandkronad, spelande nattskär, gott om mindre korsnäbb, törnskata och ett stationärt lärkfalkspar. Hittade en fin tältplats i gles tallskog nära stranden på nordöstra delen av ön. Avskilt och underbart tyst.

På lördag morgon hade vinden avtagit så det blev några timmars sträckskådnad från nordudden. Helt OK morgon, åtminstone om man är svältfödd på sjöfågelsträck: smålom (184), storlom (3), sjöorre (236), svärta (87), alfågel (500), myrspov/kustpipare (475), kustlabb (2) och nio nordsträckande bivråkar. Kul att mina nya digitala räknare kom till användning ännu en gång.

Ett av de roligaste och samtidigt minnesvärda ögonblicket från besöket är när jag sakta cyklade fram genom härlig skog och solen silade ner bland träden på ett nästan religiöst vis. Plötsligt noterar jag en rörelse i ögonvrån. Stannar. Parallellt med min färdväg några meter in tassar en mård fram, aningen mot mig. Jag står blixstill. Så vacker. Jag ler, mest inombords, tror jag. Så stelnar den till, får korn på mig och tvärvänder och studsar, verkligen studsar, bortåt som en liten skogskänguru. Dessa små underbara ögonblick!

Jag kan varmt rekommendera ett besök till Naissaar, antingen ett dagsbesök eller så stannar man över natten på öns pensionat eller slaggar i tält eller hängmatta. Det finns ingen affär på ön men fik i "byn" och en mindre restaurang/fik i hamnen.

Smått vemodigt att borda båten tillbaka till fastlandet på lördagkvällen. Bokar boende på ett gammalt pensionat i centrala Tallinn. Prisvärt som vanligt och plats för cykeln

på innergården. Hittade en affär i närheten. Och ta mig tusan om de inte hade den åtråvärda bananglassen. Lyckan var gjord och abstinensen stillad.

28 maj: Strandparken sydvästra Tallinn, 24 km

Avnjöt en synnerligen god frukost på pensionatet. Föreståndarinnan var omtänksamheten personifierad. Jag kunde lämna mina prylar på pensionatet medan jag tog en långpromenad i Tallinn. Passerade ett kaffik men som öppnade först ett par timmar senare. Stilla söndag morgon. Blå himmel blues. En folktom gammal stad. Tur att jag har sjukt bra minne när det kommer till att memorera omgivning, oavsett det gäller karga bergsmiljöer eller stadsmiljö. Hittade snart tillbaka till Pierre Chocolaterie (som Per-Inge och jag hittade året innan), där i den mysiga gränden och med de helt fantastiska bakverken. Det blev en latte, en Düsseldorfkaka och två välsmakande chokladtryfflar. Värt varenda spänn. På vägen tillbaka till pensionatet hade kaffiket öppnat så jag slank in och avnjöt en latte i sällskap av flera kelsjuka eller bara nyfikna katter. Hade detta fik legat i Stockholm, ja, då hade en av katterna fått följa med hem. Träffade en fantastisk go liten donna. Tror hon och Lily hade trivts ihop. Men nu var jag i Tallinn. Inte illa det heller. Noterade två sjungande gulhämplingar och en sjungande svart röststjert.

Ordnade med packningen på cykeln och tog farväl av den ytterst trevliga damen på pensionatet. Cyklade genom stan mot Merimetsa, den givande strandparken som jag passerade genom när jag anlände till Tallinn. Söndag, mycket folk ute men vad brydde sig busksångare och mindre flugsnappare om det? De sjöng på liksom alla andra vårrusiga småfåglar i området. Ett fint avslut innan det var dags att cykla till hamnen och ställa sig i check-in-kön till färjan hem. Hade inte bokat några bufféer, då hela det konceptet och människorna som frossar och slänger så mycket mat både äcklar och provocerar mig.

Så, då var äventyret slut. Vemodigt. Skulle kunnat fortsätta i veckor, månader... just äventyr på cykel, som inte sliter nämnvärt på kroppen, är otroligt avkopplande och man kommer in i trallen fort. Tar dagarna som de kommer. Här och nu... ni vet.

Skvattram

Naissaar

Mosippor

Pakri

Sträckskådning från Naissaars nordudde

Vy från Naissaar med Tallinn i fjärran

Reflektioner med summering

Att försöka mig på att summera mitt 17 dagar långa cykeläventyr är inte helt lätt. Ju mer jag upplever av dessa länder desto mer inser jag att det finns att se, särskilt de östra delarna av båda länderna. Och självklart finns en längtan att även upptäcka och utforska Litauen. De avgjort två största glädjeämnena det gångna året är utan tvekan Estland runt på cykel i augusti 2022 och det så detta cykelskådaräventyr genom Lettland och Estland. Svårt att förmedla genom ord och foton då upplevelserna, ögonblick liksom möten längs vägen är högst personliga. Grunden till denna dagliga glädje är en kombination av tre faktorer: fantastisk natur och landskap, otrolig fågel- och individrikedom och slutligen själva färd sättet för att uppleva de två förstnämnda.

Och så alla dessa ängar med maskrosor och gullvivor i överflöd. I dessa länder är 90% av hustomterna på landet smått vildvuxna med somriga inslag av maskrosor och gullvivor. En del tomter var klippta till en viss del medan resten fick sköta sig själv. Jag vet inte om detta var en medveten omtanke för insekter och fåglar. Detta fick mig att undra många gånger: "Varifrån kommer svenskarnas maniska utrotningskampanj mot maskrosor? Och detta att ens tomt ska vara lika välklippt som en golfgreen?" Och visst brudde sig både letter och ester om fåglarna in på knuten med sitt sätt att vårda trädgårdarna sina och med uppsatta holkar. Bara detta att se födosökande starar i var och varannan trädgård gjorde mig otroligt glad. Staren är en vacker fågel och för mig är den starkt förknippad med min barndom och de första åren som fältbiolog.

Redan under cykeläventyret i augusti 2022 vart jag glatt förvånad över hur otroligt rent det var längs vägarna, grusvägar som huvudleder. Upplevelsen var densamma även under detta senaste cykeläventyr. Ser man en petflaska eller glasspapper längs vägen i Estland/Lettland får man känslan av att skräpet hamnat där av rent misstag. Detta jämfört med Sverige, åtminstone i Sörmland och Eskilstuna, där det ligger sjukt mycket skräp längs vägarna, allt ifrån donkenpåsar en masse till kylskåp och däremellan dryckesflaskor och burkar. Folk tror jag överdriver, men nä.

Länge har jag levt i villfarlesen att Sverige var ett föredöme när det kom till naturvård och skogsbruk. Nå, jag ska inte såga Sverige längs fotknölnarna, det finns eldsjälar som gör en himla massa, men det råder ingen tvekan om att skogen och virke är big business. Visst såg jag gallringar och kalhyggen, men det kunde dröja många mil mellan dem. I Sverige handlar det om var femte kilometer. Jag kommer aldrig glömma glädjen som cykelturen från Ventspils upp till Kolkasrags bjöd, 8-9 mil med sammanhängande skog av olika typer!

I möjligaste mån valde jag mindre vägar, grus eller asfalt spelade mindre roll, bara så lite trafik som möjligt. När det kommer till de "större" vägarna har Lettland en bra bit kvar till Estlands cykelanpassade vägar med antingen långa distanser med cykelbana eller väl tilltagen väggren. Dessutom hade esterna för vana att hålla ut rejält när de körde om en, vilket sällan var fallet i Lettland. Nåväl, tack och lov är det väldigt gott om alternativ och det var väldigt sällan jag behövde cykla någon längre sträcka på en vältrafikerad väg. Jag tar hellre en omväg.

Totalt observerades 182 fågelarter fördelat på 154 arter noterade i Lettland respektive 173 i Estland, vilket sin tur är fördelade på fastlandet (167) samt öarna Vormsi (89), Hiiumaa (124) och Naissaar (86). Jag har valt att inte sammanställa obsarna i sedvanlig artlista, det flesta arter finns upptagna i dag-för-dag-berättelserna.

Praktiska tips och länkar

Vet inte om jag har så många praktiska tips att komma med. Trots den svenska kronans låga kurs gentemot Euron är både Lettland och Estland billiga länder jämfört med Sverige, både sett till mat och boende. Jag använde booking.com-appen för att boka boende, oftast samma dag, vill inte låsa mig vid förbokade boenden längre fram. Det är ingen högsäsong i maj och man får ett bra boende med eller utan frukost för 4-500 SEK.

Jag hade med mig min specialkomponerade gröfrukost för 14 mornar och potatismospulver för 14 dagar. Köpte

En av otaliga ängar med gullvivor, Matsalu, Estland

till korg, rökt fisk eller något proteinrikt till moset varje dag, om jag inte åt ute. Aldrig problem med mataffärer. Längsta sträckan utan en butik var mellan Venstpils utkanter upp till Lats-butiken i Mazirbe. Uppe i Kolka fanns två Citro-butiker, en liten och en medelstor. Köpte vanligen olika yoghurt och hembakta piroger som lunch på diverse småbuktiker längs hela min färd. Köpte vatten på flaska och fyllde på mina cykelflarror. Fyllde även på med vatten på boenden, toaletter, ja, där det gavs tillfälle.

På det stora hela inga konstigheter att turista eller cykelskåda i Estland och Lettland, som vilket västland som helst. Alla butiker tog kort. Jag hade tusen spänn i cash, första och enda gången kontanter kom till användning var när jag skulle betala för cykeln över till Naissaar, av någon märklig anledning går det inte att betala för cykel (men väl att man ska ha med en cykel) vid bokning på nätet.

[Färja till Vormsi >>](#)

[Färja till Hiiumaa >>](#)

[Båt till och från Naissaar >>](#)

[Nargen Nord >>](#)

Utrustning

När det kommer till packning har jag all lättviktsutrustning sedan många år tillbaka i och med löpäventyr, löptävlingar över flera dagar i England och speedhikingäventyr i fjällen och diverse bergskedjor i Europa. Det jag behövde komplettera med för ett par år sedan var ett packsystem specifikt för cykel och dessa rymmer 30-35 liter. Den som är intresserad av min basutrustning för diverse äventyr hittar ett kompendium gällande detta på följande [länk](#).

Nytt i skådarutrustningen detta år var en ny tubkikare. Min lilla Kowa (TSN-501) håller absolut inte måttet när det kommer till sträckskådning och att släpa på min stora Leica och tillhörande stativ var uteslutet, om jag inte kopplade på en vagn till cykeln. Men så lanserade Swarovski sin lilla ATC förra hösten, vilket blev julklappen till mig själv. Ett lätt litet underverk, perfekt för cykeläventyr, som tillsammans med ett lätt kolfiberstativ av märket Sirui får plats i en gammal löptrygga från Inov-8.

Under planeringsstadiet satt jag hemma med papperskartor. Estland har jag bra koll på men Lettland var som sagt nytt. Hittade en bra cykelkarta, ringade in fyra

och bra fågellokaliter eller platser som hade potential. Med på resan följde Lettlandskartan och den lilla smidiga boken Birding Estonia. Boken kom till användning till och från men inte kartan. Jag använder i vanlig ordning appen Mapy.cz där olika förslag på vägval för cykel finns, dels de sedvanliga Velo-rutterna i hela Europa men även andra cykelvägar gradera efter olika typer av underlag.

Använde – som alltid för löpning och cykling – min GPS-klocka Garmin Forerunner 935 för att mäta distans och senare för att ta ut färdvägen på karta. Varje aktivitet laddas till Garmin och Strava.

Nä, det är ingen raketforskning att ge sig ut på cykelskådaräventyr. Fördelen med cykel är att du egentligen inte behöver ha med dig särskilt mycket mat eller till och med ingenting alls, utan kan köpa det du behöver varje dag.

Reserapporter och litteratur

[Lettland 23-26 april 2006](#) av Nicke Helldorff

[Brief trip report to Kolka, Latvia 28.4-1.5 2022](#), by Erik Hirschfeld

[Report from migration counts at Kolkasrags April 24th - May 6th 2023](#), by Erik Hirschfeld

[Migration strategies, performance and annual activity budget in a short-distance migrant, the common starling *Sturnus vulgaris*](#)

[Viesturs Vgants m fl](#) The Journal Avian Biology Maj/Juni 2023.

[Cykelskåda – och upptäck mer](#), Det Sörmländska Fågelåret 2022, utgiven i juli 2023.

[Birding Estonia](#), 2:a upplagan 2020 av Uku Paal och Margus Ots

Lettland 2024

Planen för 2024 är att i maj månad utforska Lettlands natur och fågelliv under tre veckor (1-24 maj) på cykeln. Tänkte börja och avsluta det äventyret med några dagars sträckskådning vid Kolkasrags. Det blir rätt mycket Lettland runt och rätt mycket tid för skådning i de södra och östra delarna. Längtar redan.

Niklas Holmström - seawatching@gmail.com

Den cykelskådande glassmannens absoluta top tre!

Ovisi, Lettland

Pakri, Estland

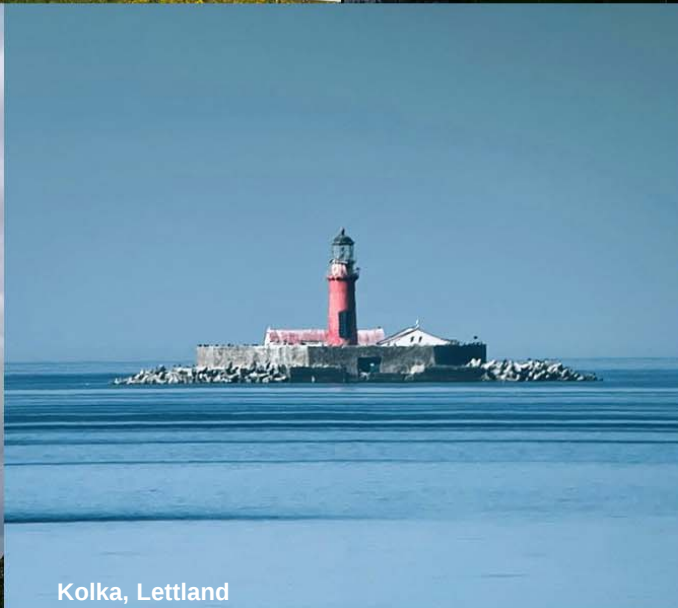
Naissaar, Estland

Mikelbaka, Lettland

Ainazubaka, Lettland

Kolka, Lettland

Suurupi övre, Estland

Tahkuna, Hiiumaa, Estland